

Institutionalization of Ukrainian Autonomy in the Political System of Austria-Hungary: Dimension of Party Representation

UDC: 323.17:35.072.1

DOI: <https://doi.org/10.15421/172354>**Ivantsyk Roman**Ph.D. Student, <https://orcid.org/0000-0003-4990-2796>, roman.ivantsyk@uzhnu.edu.ua*Uzhhorod National University (Uzhhorod, Ukraine)*

Abstract

The article examines the essential features of the concept of the Rusyn-Ukrainian intelligentsia, clergy, political parties, and other socio-political agents regarding the autonomous self-government of Ukrainian lands as part of the dualistic political system of the Austro-Hungarian Empire.

For **relevance**, we consider it necessary to highlight not only the established concepts and achievements of political activity of Ukrainian politicians of the past centuries, but also less prominent cases of creation of various political projects. Not only the idea of independence that worried thinkers and officials, but also any possibility of creating a means of communicating the proposals and needs of the local population for making constructive political decisions. Autonomy is one of such means and is currently little studied over the past few years.

Results. The article highlights the views of independent political figures and political parties, their concepts of autonomous organization of Ukrainian lands. These concepts were formed in the conditions of rapidly growing self-consciousness of the peoples of Austria-Hungary, which included Ruthenians-Ukrainians. The evolution of ideas about self-government from personal requests and letters to the emperor from well-known socio-political figures, on the example of A. Dobriansky's activity, to full-fledged programs of the first Ukrainian mass classical political parties (on the example of the Ruthen-Ukrainian Radical Party), aimed at struggle for power through representative bodies and legislative legalization of their own concepts of self-government, has been noticed. With the development of the national liberation movement, so did the need to transform the concept of autonomy into the concept of independence. Although, in the future, both ideas existed simultaneously, the initial was the concept of autonomy of the Ukrainian lands.

Conclusions. The conceptualization of the autonomy of the Ukrainian lands within Austria-Hungary on the wings of the revolutionary events of 1848-49 and further progressive changes in the social and political life of Europe formed the basis for future achievements of the liberation struggle for independence and for other projects on the autonomy of Ukrainian lands as part of various socio-political formations in the twentieth century.

Keywords: administrative system, national minorities, regions, local self-government, political elites, autonomy, central government, dualistic monarchy, empire

Інституалізація української автономії в політичній системі Австро-Угорщини: вимір партійного представництва

Іванцик Роман*Ужгородський національний університет (Ужгород, Україна)*

Анотація

Метою статті є дослідження сутнісних особливостей концепції русинської-української інтелігенції, духовенства, політичних партій та інших суспільно-політичних агентів щодо автономного самоврядування українських земель в складі дуалістичної політичної системи Австро-Угорської імперії.

Актуальністю дослідження є необхідність висвітлювати не тільки усталені концепції та досягнення політичної діяльності українських політичних діячів минулих століть, але й менш визначні випадки створення різноманітних політичних проектів. Не тільки ідеї про незалежність турбували мислителів й чиновників, але й будь-яка можливість створення засобу донесення пропозицій й потреб місцевого населення для прийняття конструктивних політичних рішень. Автономія є одним з таких засобів й наразі, за останні кілька років, є мало дослідженою.

Результати. У статті висвітлені погляди самостійних політичних діячів та політичних партій їх концепції автономної організації українських земель. Дані концепції формувалися в умовах стрімко зростаючої самосвідомості народів Австро-Угорщини, до яких входили і русини-українці. Помічено еволюцію ідей про самоврядування від особистих запитів й листів правителям від відомих суспільно-політичних діячів, на прикладі діяльності А. Добрянського, до повноцінних програм перших українських масових класичних політичних партій (на прикладі Русько-Української радикальної партії), які мали на меті боротьбу за владу через представницькі органи й законодавчу легалізацію власних концепцій самоврядування. З розвитком національно-визвольного руху зростала й потреба в перетворенні концепції автономності в концепцію незалежності.

Висновки. Концептуалізація автономності українських земель у складі Австро-Угорщини на крилах революційних подій 1848-49 років й подальших прогресивних змін в суспільно-політичному житті Європи формувала базу для майбутніх досягнень визвольних змагань за незалежність та для інших проектів по автономізації українських земель у складі різних суспільно-політичних формувань у XX столітті.

Ключові слова: адміністративний устрій, національні меншини, регіони, місцеве самоврядування, політичні еліти, автономія, центральна влада, дуалістична монархія, імперія

Стаття надійшла / Article arrived: 08.05.2023

Схвалено до друку / Accepted: 12.06.2023

Постановка проблеми.

На зламі XIX-XX століть сучасні українські землі перебували під владою двох могутніх суспільно-політичних формувань: Російської імперії Романових та Австро-Угорської імперії Габсбургів. Громадянський запит та реалізація політики центральної влади щодо самоврядування місцевого населення та організації адміністративних одиниць (в тому числі їх автономна організація та діяльність) розвивалися різними шляхами. Виходячи з об'єктивних обставин історичного розвитку, під контролем Австро-Угорщини перебувало набагато менше територій з підданим населенням, але разом з цим – розвиток прогресивних, революційних, радикальних ідей в другій половині XIX століття та багатонаціональність жителів цих земель надали найбільш чітких рис національно-визвольній боротьбі саме у володіннях династії Габсбургів. Досягнення «Весни народів» мали найбільш серйозний вплив на стан та перспективи політичного життя саме в Центральній Європі і Австрійській імперії (з грудня 1867 – Австро-Угорська), як гегемону в регіоні. Бум в промисловості, народжуваності, освіченості, культурне «пробудження» та інші фактори залучення населення до об'єктивних процесів самоорганізації, а тим паче держави, як формфактора політичних відносин й головної сцени для висвітлення політичних програм, невідворотно підштовхували суспільство вперед. Досягнення угорськими елітами компромісу з Віднем продемонструвало іншим меншинам шанс заявити про себе на державному рівні. Серед багатьох народів у складі Австро-Угорщини починали формуватися політичні запити і потреби в представництві, а вслід за цим – врядуванні. Для русинів-українців це був шанс заявити про себе на державному рівні.

В ході дослідження по темі: «Порівняльний аналіз процесів автономізації на Закарпатті у складі різних суспільно-політичних формувань у XX столітті», перед нами постала проблема вирішення одного з первинних питань – коли тема автономії сформуватися як політична пропозиція української інтелігенції та проукраїнської політичної еліти та чим це супроводжувалося з боку держави та місцевих. Виникла необхідність в пошуку концептуального оформлення ідеї автономії в канві історичного і політичного розвитку українського народу в складі Австро-Угорщини.

Метадослідження – дослідити сутнісні особливості концепції русинської-української інтелігенції, духовенства, політичних партій та інших суспільно-політичних агентів щодо автономного самоврядування українських земель в складі дуалістичної політичної системи Австро-Угорської імперії.

Аналіз досліджень і публікацій.

В даній роботі, виходячи з малого інтересу науковців до проблематики конкретно цього

дослідження розглядаються публікації, що стосуються більш вузького питання самоврядування та адміністративного устрою Австро-Угорщини. Висвітленням стану політичної системи Австро-Угорщини та розгортання (причин, супроводжуючих факторів та наслідків) національно-визвольної боротьби на її теренах займається широке коло дослідників історії, політики, права, культури тощо. А. Баран (2012; 2017) досліджує в своїх працях нюанси законодавчого оформлення загального виборчого права, представництва, діяльності окремих діячів в сфері політики, релігії, освіти на українських землях. Важливими є роботи К. Левицького стосовно політичної діяльності українців в Австро-Угорщині. Розглянута політична програма передової української політичної партії кінця XIX століття РУРП (Програма русько-української радикальної партії, 1890) та ідеї автономності викладені в ній. Одну зі сторін концептуалізації української автономії висвітлює П. Білак (2001) в праці «Суспільно-політична діяльність А. Добрянського у 1848-1849рр.», де наводить нас на першоджерела та інші дослідження діяльності А. Добрянського (Лелекач, 1938) відносно концепції автономності та її умов та особливостей поширення в політичній системі. Європейські дослідники Австро-Угорщини в середині XX століття активно оцінювали ретроспективу причин та факторів суспільно-політичних перетворень (Cohen, 2007; Monticone, 1968; Tihany, 1969; Cronin, 1917). Тут більш широко описано ситуацію дуалістичної політичної системи та проблем національних меншин викликаних багатонаціональністю Австро-Угорщини та революційними ідеями другої половини XIX століття.

Виклад основного матеріалу.

Дуалістична політична система (дуалістична монархія) Австро-Угорщини сформувалася внаслідок революційних подій по всій Європі. Найбільш активними борцями за незалежність стали угорці, що на основі факту існування титулу й історичної держави Королівства Угорщини, вимагали розвинути її знову у повноцінну державу з власним виконавчим апаратом, легітимним парламентом, королем та органами самоврядування. В грудні 1867 року Франц-Йосиф Габсбург підкріпив досягнення угорської політичної еліти Конституцією. Відтоді він і Імператор Австрії і Король Угорщини, що змушений коронуватися двічі й відвідувати два парламенти в двох столицях (Cronin, 1917).

С. Віднянський (2001) описує: «За Конституцією 1867, що стала зразком для країн Центральної Європи, землям Австрійської імперії – Ціслеїтанії та Угорського королівства – Транслейтанії (назви від р. Лейта, де проходив кордон між ними) гарантувалося самоврядування: вони визнані суверенними й рівноправними частинами монархії зі своїми окремими вищими законодавчими установами

(парламентами та кабінетами міністрів), об'єднані владою єдиного монарха – австрійського імператора і угорського короля.»

В додаток до того, що імперія була поділена на дві де-юре незалежні держави, Коронні землі налічували понад десяток окремих доменів у володіннях Габсбургів: Австрія, Богемія, Моравія, Галичина і Лодомерія, Буковина (це найбільші з володінь), тому землі поза територією Угорського королівства перебували під меншим впливом централізму. Хоча й саме Угорське королівство складалося з різних «не угорських» територій: Трансильванія, Банат, Хорватія, Славонія, Істрія, Далмація та ін. (Tihany, 1969).

В статті «Австро-Угорська політика» журналу *Sewanee Review* (1906), першим абзацом описується стан заплутаності справ в Австро-Угорщині в сатиричній манері, що найбільш лайливий та непристойний жарт не зможе зрівнятися зі спробою розповісти про те, що відбувається в Австро-Угорщині. Нemoжливість влади у Відні вирішити й призупинити радикальні й визвольні рухи, з одного боку заважала подавлювати політичні амбіції національних меншин, з іншого – забезпечувала постійну конкуренцію між різними національними елітами (Cohen, 2007).

На тлі історико-політичного розвитку Австро-Угорської держави та народів що перебували в її підданстві, а це: австрійці, угорці, чехи, словаки, словени, поляки, хорвати, серби, боснійці, українці, румуни, євреї-ашкеназі, роми та ін. неможливо не враховувати той факт, що пропорція національностей не дозволяла титульній німецькій нації формувати головний напрямок в політичному житті, як це було виконано в Кайзерівській Німеччині.

Помітна тенденція дослідників даного періоду історії, в згадуванні відносин між верховною владою та національними елітами використовувати формулювання Габсбурги – угорці, Габсбурги – чехи і так далі (R. C. Monticone, G. B. Cohen, M. Cronin). Це на нашу думку, свідчить про особливість політичної системи заснованої на феодальних відносинах не з титульною нацією німців (австрійців), а з особою монарха, що належить до визначеної політичної Династії. Що, в свою чергу, продемонстровано і у діяльності русинів-українців політичних діячів чи релігійних, чи просвітників (Баран. Цісар (титул імператора Габсбургів) – не втрачав своєї ролі арбітра між центром та периферіями Імперії, й давав змогу місцевим елітам доносити власні ідеї та потреби без радикалізації мас й привернення уваги каральних органів. Але зрештою, темпи розвитку суспільно-політичного життя пришвидшували радикалізацію. Це спонукало місцеві еліти й інтелігенцію до компромісів.

Яскравим представником подібної раціонально налаштованої інтелігенції та місцевої еліти за

справу автономії українців-русинів був Адольф Добрянський. Ставши свідком й учасником (й мало не жертвою) революційних подій 1948-1949 років, був одним із головних виразників суспільно-політичних запитів, що турбували низове суспільство. Проект державно-політичного устрою Угорської Русі почав розроблятися Добрянським осінню 1848 року на ентузіазмі, безпосередньо, революційних подій. Паралельно розроблявся проект слов'янського з'їзду в Празі для одночасного поширення концепції (Білак, 2002). Ідея автономного «Руського воеводства» полягала в об'єднанні Угорської Русі (Закарпаття), Східної Галичини (Львівщина, Тернопільщина, Івано-Франківщина) та Буковини в одне повноцінне територіальне утворення, що існувало б в умовах майбутньої повністю федералізованої держави на основі Австро-Угорщини. За приклад, звісно, було взято ідеї сусідніх чеських діячів Ф. Палацького та І. Рігера. Проект був поданий у формі петиції до імператора. П. Білак (2002) зазначає, що: «австрійські власті не могли допустити об'єднання західноукраїнських земель, вбачаючи в цьому небезпеку їх втратити». Не зважаючи на очевидну на той час неможливість центральної влади у Відні йти на поступки, уряд та імператор надали певні гарантії щодо культурної свободи й визнання русинів-українців на урядовому рівні, а головне в справах документообігу та гарантії володіння землею для селянства (Лелекач, 1938) Виходячи з історико-культурних особливостей Центральної Європи, концепція Добрянського, на нашу думку, формувалася на основі територіального поділу церков, де суттєво виділялася греко-католицька (уніатська) церква, яка переважно сповідувалася тільки серед русинів-українців. Також розповсюдження церковної Унії, на той час, відповідало етнічному розселенню русинів-українців. В ході поширення й в спробах привернути увагу до власних ідей Добрянський апелював до необхідності Габсбургської корони в підтримці збоку слов'янських народів, що складали більшість населення імперії й в переважній більшості проживали на територіях офіційних «коронних земель». Головним завданням місцевих політичних діячів в даному випадку була спроба подолати кордон між двома суверенітетами: Угорським і Австрійським.

Добрянський як особистість та ідейний лідер самоврядування русинів-українців в XIX столітті відповідав нормам морального, релігійного, консервативного суспільства, не зважаючи на прогресивність чи радикальність ідей. Він був самостійним агентом національно-визвольної боротьби без якої-небудь ідеологічної приналежності, окрім релігійно-культурної общини русинів-українців. Й така характеристика політичного діяча була притаманна багатьом його сучасникам, що дозволяло їм вести конструктивний, але не сильно дієвий діалог з владою (в першу чергу з Монархом)

на рівні пізніх феодальних та церковно-релігійних відносин (Білак, 2002; Лелекач, 1938).

Але зрештою, темпи розвитку суспільно-політичного життя Імперії, урбанізація, індустріалізація пришвидшували радикалізацію мас і це вимагало перетворення просвітницьких організацій в справжні політичні партії – організації націлені на боротьбу за владу, представництво в органах влади й доступ до виконавчих важелів загальносуспільного масштабу.

Русько-Українська радикальна партія, що була офіційно сформована у жовтні 1890 року. На з'їзді були присутні С. Данилович, Є. Левіцький, М. Павлик, І. Франко, Р. Яросевич. РУРП була першою повноцінною українською політичною партією, що була націлена, в першу чергу, на активну політичну діяльність. Програма РУРП прийнята тоді ж поділена на дві складові: «максимальну програму» та «мінімальну програму» (Програма русько-української радикальної партії, 1890).

Максимальна програма вимагала найбільш радикальних змін й апелювала до ідей марксизму і соціалізму, пропагуючи: «повної волі особи, слова, сходин і товариств, печаті і сумління, забезпечення кожній одиниці, без різниці в статі, як найповнішого впливу на вирішення всіх питань політичного життя; автономії громад, повітів, країв, у справах, котрі тільки їх стосуються; виділення кожному народу якомога ширшої культурної свободи» (Програма русько-української радикальної партії, 1890).

Мінімальна програма РУРП більш структурована й поділена на напрямки реформ, де нашу увагу в межах дослідження привернули наступні тези про автономію в межах всієї Австро-Угорщини.

«Запанування у внутрішній політиці Австрії правдивого автономізму, котрий би продемонстрував силу монархії в якнайкращому культурному і національному розвитку провінцій і народностей й задовільнив би бажання тих, хто намагаються досягнути цієї цілі.»

«Популяризація юрисдикції через віддання справ дрібних карних і цивільних до компетенції громадських судів, розширення повноважень судів присяжних, зняття цензу до виборів судів присяжних та обрання їх в громаді.»

«Якнайширший розвиток автономії на території Східної Галичини, де безпосередньо задіяна партія, для того щоб всі життєво важливі справи краю вирішувалися в самому краю. Усунення централізму і бюрократизму в справах самоврядування та адміністрування й гарантія для (принаймні) жителів міст можливості контролю за процесами прийняття рішень місцевих адміністрацій.»

Дані тези щодо забезпечення автономності в Галичині звучать, враховуючи нестабільність та багатонаціональність політичних течій і рухів в Австро-Угорщині звичними на той час, але разом

з тим неймовірно радикальними, тому що факт автономності наводив центральну владу на думку про небезпеку визвольної боротьби. На той час владі у Відні було достатньо мінімальної автономії апарату чиновників та намісників на місцях, але ідеї РУРП переважали навіть найбільш компромісні досягнення за останні тридцять років.

Стосовно пізнього етапу існування Австро-Угорської імперії А. Баран (2012; 2017) у статті присвяченій передвиборчій та парламентській діяльності українських політичних партій на основі спогадів й досліджень К. Левицького (1926) описує, що Радикальна партія виступала із власною виборчою програмою. Дана програма була ухвалена на з'їзді у Львові 23 грудня 1906 р., де вказувалося, що «партія буде підпирати лише тих кандидатів на послів, котрі дають запоруку, що будуть усіма силами помагати нашому народові вибороти економічну і політичну незалежність (тут це швидше автономія) австрійської України від Відня і галицьких поляків». Програма висувала також на перший план аграрну реформу з більш доступним формулюванням для широких мас, ніж у програмі народно-демократичної партії, а саме – перехід всіх ґрунтів шляхти, держави і Церкви у власність селян. Далі йшли вимоги, ідентичні до положень програми народно-демократичної партії. Відмінність була лише у тому, що радикальна партія ставила ще й антиклерикальні вимоги: відділення Церкви від держави та узаконення обов'язкових цивільних шлюбів. Духовенство радикали вважали однією з основних перешкод для здійснення програмних заходів, а майбутнє українського населення Галичини бачили виключно у єдності з Наддніпрянською Україною. Кінцева мета цієї єдності – «щоби повсталала вільна, неподільна козацько-республіканська Україна без попа, пана і хлопа, сягаюча від Сяну по Кавказ» (Левицький, 1926). Активну участь у виборчій боротьбі брала й українська соціал-демократична партія. Вона була заснована на засадах міжнародного соціалізму, тому не виступала із власною виборчою програмою. Подібно до інших крайових підрозділів соціал-демократичної партії Австрії, як основний пункт програми українські соціал-демократи у передвиборчій програмі, висунули вимогу автономії української частини Галичини. Цей пункт був також у програмі австрійських соціал-демократів (Баран, 2012).

Дані деталі політичних ідей українських партій в Австрійському парламенті очевидно формувалися на основі попередніх ідей та концепцій другої половини XIX століття. Порівнюючи програму Русько-Української радикальної партії та розглянутих А. Баран політичних сил початку XX століття з'явилося розуміння, що концептуальні ідеї автономної організації українських земель у складі Австро-Угорщини переживали постійне

вдосконалення й радикалізацію через поширення від інтелігенції, просвітителів, духовенства й чиновників до намагання закріпити ці ідеї серед широких мас русинів-українців по обидва боки Карпат.

Висновки.

Вище наведені факти суспільно-політичного життя українських земель у складі Австро-Угорської імперії наводять нас на кілька факторів, що зумовлювали процес концептуалізації ідей про автономію та самоврядування русинів-українців Закарпаття, Східної Галичини та Буковини в другій половині XIX століття:

1) фактор дуалістичності політичної системи, що розділила одну імперію на дві різні за способом організації внутрішньої політики держави Австрію і Угорщину, а також поділ австрійських «коронних» володінь на менші підпорядковані віддалені від центру у Відні адміністративні одиниці;

2) фактор багатонаціональності «клаптикової імперії» на прикладі рівноцінних за популяцією та територією розселення народів, де неможливо в умовах націоналістичного підйому в Європі встановити національно-культурну гегемонію тієї чи іншої національності;

3) фактор пізньої феодальної монархічної (автократичної) влади, що зумовлювала спосіб ведення діалогу та внутрішньополітичних відносин з соціальними класами та групами впливу через особу Імператора;

4) фактор релігійно-етнічного розділення підданого населення, що формував модель виділення відповідних національних самоврядних одиниць. Головним завданням місцевих політичних діячів в даному випадку була спроба подолати кордон між

двома суверенітетами: Угорським і Австрійським.

Стосовно обґрунтування концепцій русинів-українців стосовно організації автономного урядування на українських землях, суспільно-політичні діячі Західної України висунули кілька революційних на той час задумів. Духовна, політична, економічна еліта, інтелігенція та чиновники з числа різних народів імперії формували ідеї самоврядування, в першу чергу, з метою привернення уваги та покращення становища населення. Логічним цьому були побоювання центральної влади щодо цілісності імперії. Прикладом тут слугує постать А. Добрянського. Нові рухи й партії стрімко зароджувалися й розвивалися в потоці науково-технічного, індустріального й культурно-філософського розвитку й неодмінно намагалися виплеснути свої візії у відповідних політичних програмах. У 1890 році заснована перша політична партія для українців, від українців, з українців – РУРП, яка неймовірно прогресивно підійшла до висвітлення проблеми самоврядування й автономності українських земель, розвиваючи проблематику популярних на той час марксистських ідей. Пізніше ідеї РУРП будуть повторюватися в програмах майбутніх партій початку XX століття.

Таким чином, концептуалізація автономності українських земель у складі Австро-Угорщини на крилах революційних подій 1848-49 років й подальших прогресивних змін в суспільно-політичному житті Європи формувала базу для майбутніх досягнень визвольних змагань за незалежність та для інших проектів по автономізації українських земель у складі різних суспільно-політичних формувань у XX столітті.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

- Баран, А. (2017). Реалізація законодавства Австро-Угорщини щодо загального виборчого права в Східній Галичині на поч. XX ст. *Актуальні проблеми правознавства*, 3(11).
- Баран, А. В. (2012). Виборча кампанія у Галичині до австрійського парламенту у 1907 р.: перебіг та результати. *Часопис Академії адвокатури України*, 16, 1-6.
- Бескид, А. (1929). Адольф Іванович Добрянський, як вождь і громадський діяч. *Карпатський світ*, 7-9.
- Білак, П. І. (2002). Суспільно-політична діяльність А. І. Добрянського у 1848-1849 рр. *Науковий вісник УжНУ: серія «Історія»*, 7, 109-111.
- Віднянський, С. В. (2001). Австро-Угорщина. І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк ... та Я. С. Яцків (Ред.). *Енциклопедія Сучасної України*. Інститут енциклопедичних досліджень НАН України.
- Левицький, К. (1926). *Історія політичної думки галицьких українців 1848-1914 рр.* Накладом власним з друкарні оо. Василіан у Жовкві.
- Лелекач, М. (1938). Нові причинки до політичної діяльності А. Л. Добрянського. *Науковий збірник товариства «Просвіта»*, XIII-XIV, 160-164.
- Програма русько-української радикальної партії (РУРП). (1890). *Народ*, I(20), 301-303.
- Cohen, G. B. (2007). Nationalist Politics and the Dynamics of State and Civil Society in the Habsburg Monarchy, 1867-1914. *Central European History*, 40(2), 241-78.
- Cronin, M. (1917). The Austro-Hungarian Constitution. *Studies: An Irish Quarterly Review*, 6(21), 35-47.
- Gray, A. R. (1906). Austro-Hungarian Politics. *The Sewanee Review*, 14(2), 196-212.
- Monticone, R. C. (1968). Nationalities problems in the Austro-Hungarian Empire. *The Polish Review*, 13(4), 110-125.
- Tihany, L. C. (1969). The Austro-Hungarian Compromise, 1867-1918: A Half Century of Diagnosis; Fifty Years of Post-Mortem. *Central European History*, 2(2), 114-38.

REFERENCES

- Baran, A. (2017). Implementation of the legislation of Austria-Hungary regarding universal suffrage in Eastern Galicia at the beginning. *20th century Actual problems of jurisprudence*, 3(11).
- Baran, A. V. (2012). The election campaign in Galicia to the Austrian parliament in 1907: course and results. *Journal of the Academy of Advocacy of Ukraine*, 16, 1-6.
- Beskyd, A. (1929). Adolf Ivanovich Dobryansky, as a leader and public figure. *Carpathian world*, 7-9.
- Bilak, P. I. (2002). Socio-political activity of A. I. Dobryanskyi in 1848-1849. *Scientific Bulletin of UzhNU: "History" series*, 7, 109-111.
- Cohen, G. B. (2007). Nationalist Politics and the Dynamics of State and Civil Society in the Habsburg Monarchy, 1867-1914. *Central European History*, 40(2), 241-78.
- Cronin, M. (1917). The Austro-Hungarian Constitution. *Studies: An Irish Quarterly Review*, 6(21), 35-47.
- Gray, A. R. (1906). Austro-Hungarian Politics. *The Sewanee Review*, 14(2), 196-212.
- Lelekach, M. (1938). New reasons for A.L. Dobryanskyi's political activity. *Scientific collection of "Prosvita" society*, XIII-XIV, 160-164.
- Levitskyi, K. (1926). *The history of the political thought of Galician Ukrainians 1848-1914*. Own printing from the printing house o.o. Vassilian in Zhovkva.
- Monticone, R. C. (1968). Nationalities problems in the Austro-Hungarian Empire. *The Polish Review*, 13(4), 110-125.
- Program of the Russian-Ukrainian Radical Party (RURP). (1890). *Narod*, I(20), 301-303.
- Tihany, L. C. (1969). The Austro-Hungarian Compromise, 1867-1918: A Half Century of Diagnosis; Fifty Years of Post-Mortem. *Central European History*, 2(2), 114-38.
- Vidnyanskyi, S. V. (2001). Austria-Hungary. In I. M. Dzyuba, A. I. Zhukovsky, M. G. Zheleznyak ... and I. S. Yatskiv (Eds.), *Encyclopedia of Modern Ukraine*. Institute of Encyclopedic Research of the National Academy of Sciences of Ukraine.